

Kolektiv onomastiků: Žaneta Dvořáková (Praha) 6 (ŽD), Václav Lábus (Liberec) 1 (VL), Jana Matúšová 3 (Praha) (JM), Martina Ptáčnicková (Praha) 6 (MP), Soňa Wojnarová 7 (Praha) (SW), Martina Zirhutová (Praha) 4 (MZ)

ONOMASTICKÉ ZPRÁVY A POZNÁMKY

I. INDOEVROPSKÁ ONOMASTIKA (mimo slovanskou)

1. *Names, A Journal of Onomastics*, 68, 2020, 4, 55 s., ISSN 0027-7738

Čtvrté číslo časopisu *Names* obsahuje 3 studie. **Melanie MacEacheron** (Fort Lauderdale) se ve své stati zabývá změnou příjmení žen po svatbě s ohledem na jejich věk a místo bydliště (s. 193–209). Příspěvek **Petera Backhause** (Tokio) je zaměřen na literární onomastiku. Autor analyzuje funkce proprií v tzv. románech o Králíkovi od Johna Updika (s. 210–221). **Michael D. Sublett** (Normal) se věnuje názvům vysokoškolských atletických závodů pořádaných napříč Spojenými státy americkými (s. 222–237). V rubrice Recenze najdeme nejprve příspěvek **Brandona Simpsona** (Boston) o sborníku s názvem *Naming the Sacred: Religious Toponymy in History, Theology and Politics* (ed. Anna Mambelli a Valentina Marchetti) (s. 238–240). Druhá v pořadí je recenze monografie *Of the Same Breath: Indigenous Animal and Place Names* (autorka Lucie A. Möller), kterou napsal **Thomas J. Gasque** (Dakota) (s. 240–246). Celé číslo uzavírá příspěvek **Iman Makeby Nick** (Flensburg) v rubrice Ostatní o ceně za nejlepší článek časopisu *Names* v roce 2019 (s. 247–248). – MP

2. *Names, A Journal of Onomastics*, 69, 2021, 1, 53 s., ISSN 0027-7738

V prvním čísle časopisu *Names* najdeme 3 studie, 2 recenze, 1 zprávu a nekrolog profesorky Dorothy E. Litt (1921–2014), dlouholeté členky American Name Society, z pera **Iman Makeby Nick** (Flensburg) (s. 44–45). **Susan J. Behrens** (New York) ve své studii představuje svůj literárně onomastický výzkum, v němž analyzovala propria v jednom z románů spisovatelky Shirley Jacksonové (s. 1–9). V pořadí druhá studie, jejímiž autory jsou **Brian Ó Raghallaigh** (Dublin), **Michal Boleslav Měchura** (Dublin), **Aengus Ó Fionnagáin** (Limerick) a **Sophie Osborne** (Dublin), představuje nově vznikající databázi příjmení irského původu (s. 10–19). **Stephanie S. Shih** (Los Angeles) a **Deniz Rudin** (Los Angeles) se ve svém příspěvku zabývají zvukovou symbolikou ve jménech hráčů baseballu (s. 20–35). První číslo dále přináší recenzi publikace o dějinách změn židovských jmen ve Spojených státech amerických (*A Rosenberg by Any Other Name: A His-*

tory of Jewish Name Changing in America; autorka Kirsten Fermaglich) od **Beth DiNatale Johnson** (Ohio) (s. 36–39). Druhou recenzí je potom příspěvek, který napsala **Iman Makeba Nick** (Flensburg) o publikaci *The Art of Naming* (autor Michael Ohl) (s. 40–43). Celé číslo uzavírá zpráva **Laurel Sutton** (Oakland) o výsledcích ankety o jméno roku 2020 (s. 46–51). – MP

3. Names, A Journal of Onomastics, 69, 2021, 2, 54 s., ISSN 0027-7738

Úvodní článek tohoto čísla časopisu *Names*, který sepsala **Iman Makeba Nick** (Flensburg), přináší zamyšlení o úloze nejrůznějších označení covidu-19 ve vztahu k protiasijským náladám ve společnosti (s. 2–10). Dále následuje studie od **Jinyan Chen** (Fukuoka), jejíž výzkum se orientoval na nová (nečínská) jména, která si volí čínští studenti, kteří přicházejí studovat vysoké školy v Japonsku. Na základě rozhovorů byla zjištěna výrazná preference japonských i západních jmen, dále byla sledována motivace studentů k výběru nového jména i způsob, jakým nové jméno ovlivňuje jejich identitu (s. 12–19). **Gülden Tüm** (Adana) věnuje ve své studii pozornost tureckým příjmením zakončeným na *-oğlu* (s. 20–32). Pojmenovacími postupy v jazyce telugu užívaném v Malajsii se zabývá čtveřice autorů **Thilagavathi Shanmuganathan** (Kuala Lumpur), **Malarvizhi Sinayah** (Kuala Lumpur), **Selvajothi Ramalingam** (Kuala Lumpur) a **Thanalachime Perumal** (Kuala Lumpur) (s. 33–42). V rubrice Recenze najdeme nejprve text z pera **Scotta J. Bairda** (San Antonio) o monografii *Texas Place Names* od Edwarda Callary a Jean K. Callary (s. 43–46). Poté následuje recenze **Susan J. Behrens** (New York), která hodnotila monografii *The Address Book: What Street Addresses Reveal about Identity, Race, Wealth, and Power* (autorka Deirdre Mask) (s. 47–49). V závěru tohoto čísla lze najít ještě nekrolog Lynn C. Westney (1947–2021), jež zasvětila svůj život informačním studiím a knihovnictví, který napsala **Iman Makeba Nick** (Flensburg) (s. 50–52), a nekrolog profesora Ronalda Richarda Butterse (1940–2021) od téže autorky (s. 53–54). – MP

4. Tematické číslo Onomy věnované antroponymům

Onoma, 56, 2021, 337 s., ISSN 0078-463X

V roce 2021 vyšlo zvláštní číslo časopisu *Onoma* s podtitulem *Dynamics of the Anthroponymic System* (tj. *Dynamika systému antroponym*), které tentokrát přineslo 9 rozsáhlých studií a 7 recenzí.

Mariann Slíz (Budapešť) a **Tamás Farkas** (Budapešť) zaměřili svou pozornost na proměny maďarských antroponym v posledním půlstoletí. Věnovali se například aktuálním trendům ve volbě jmen pro novorozence a upozornili na skutečnost, že maďarští rodiče často volí netradiční jména (s. 15–36). Druhá studie, jejímiž autory jsou **Milan Harvalík** (Bratislava) a **Iveta Valentová** (Bratislava), přinesla vhled do současné české a slovenské antroponymie. V první části studie se autoři věnovali volbě rodných jmen s ohledem na platná zákonná nařízení a po-

ukázali mj. na rodově neutrální jména, která si vybírají osoby podstupující změnu pohlaví. V druhé části upozornili na případy, kdy ženy po svatbě volí možnost užívat dvě příjmení nebo užívají svá příjmení v nepřechýlené podobě (s. 37–55). **Anna Choleva-Dimitrova** (Sofie), **Maya Vlahova-Angelova** (Sofie), **Nadezhda Dancheva** (Sofie) a **Gergana Petkova** (Sofie) shrnuly své poznatky o systému bulharských rodných jmen po roce 2007 (s. 57–85). Socioonomastická studie z pera **Adeliny Emilie Mihali** (Kluž) přinesla analýzu osobních jmen v rumunském městě Certeze, které bylo zasaženo výraznou demografickou proměnou (opustilo ho více než 50 % původních obyvatel). Autorka podrobně analyzovala vliv migrace na volbu rodných jmen v nově utvořeném městském společenství (s. 87–106). Pátá studie, jejíž autorkou je **Mirjana Petrović-Savić** (Bělehrad), je sondou do systému srbských přezdívek. Autorka sesbírala zhruba tři stovky přezdívek mladších i starších obyvatel jadarské oblasti na severu Srbska a ve své studii naznačila jejich možnou klasifikaci (s. 107–121). **Oksana Dobrovol'ska** (Vinnica) si nezahlala ryze onomastické téma. Analyzovala názvy, jimiž jsou označováni řemeslníci pracující s kovy, a zamýšlela se nad možnými funkcemi těchto označení (s. 123–148). Syrskými osobními jmény se zabývala **Linnea Gustafsson** (Halmstad). Shromáždila více než tisíc syrských rodných jmen užívaných ve Švédsku a sledovala variantnost ve skupině jmen mužských v porovnání se jmény ženskými (s. 149–165). **Süleyman Kasap** (Van) věnoval svou pozornost kurdevským jménům užívaným v Turecku. Využil při tom metody polostrukturovaných rozhovorů s respondenty, kteří kvůli svým kurdevským jménům zažívali ve většinové turecké společnosti příkoří (s. 167–186). **Igor Kusin** (Záhřeb) analyzoval osobní jména záhřebských Židů na počátku 19. století (s. 187–210). **Osei Yaw Akoto** (Kumasi) sledoval církevní jména v Ghaně s přihlédnutím k teorii jazykové krajiny a s využitím korpusové lingvistiky (s. 213–234). Jména dánských studánek a pramenů zkoumal **Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen** (Kodaň). Ve své studii se dotkl i onomastického folkloru spojeného se sledovanými hydronymy (s. 235–250). **Colin Symes** (Sydney) zaměřil svou pozornost na názvy školských zařízení v Novém Jižním Walesu v Austrálii. Zabýval se mj. jmény, která plnila výraznou symbolickou funkci, a podrobně se věnoval jménům honorifikačním (s. 251–268). **Mihai S. Rusu** (Sibiu) zmapoval aktuální trendy ve výzkumu urbanonym (s. 269–292).

Po studiích následovaly recenze. **Wafa Abu Hatab** (Zarká) recenzoval monografii H. E. Chehabiho *Onomastic reforms, family names and state building in Iran* (s. 295–298). **Jean-Claude Bouvier** (Marseille) hodnotil publikaci *L'Empreinte du nom – Villes, villages, hameaux et autres lieux-dits*, jejímž autorem je S. Gendron (s. 299–304). **Sergey Goryaev** (Jekatěrinburg) posuzoval sborník *The Economy in Names. Values, Branding and Globalization*, který vznikl z příspěvků přednesených na mezinárodní konferenci konané v červnu roku 2019 v Uppsale (s. 305–310). **Kitti Hauber** (Budapešť) hodnotila monografii *Bewegte Eigennamen: Namenintegration and Namentranslation im Sprachenpaar Deutsch-Unga-*

risch, jejíž autorkou je A. Szilágyi-Kósa (s. 311–315). **Helen Kerfoot** (Ottawa) recenzovala sborník *Place names and migration*, který shromáždil příspěvky z konference konané ve Vídni v roce 2019, jež se věnovala vztahu zeměpisných jmen a migrace obyvatelstva. Editory sborníku byli A. Dollimore a P. Jordan (s. 317–321). **Drago Kladnik** (Lublaň) hodnotil interdisciplinárně zaměřenou publikaci věnovanou vztahu toponym a individuální i skupinové identity s názvem *Place name politics in multilingual areas. A comparative study of Southern Carinthia (Austria) and the Těšín/Cieszyn area (Czechia)* *Palgrave Studies in Minority Languages and Communities*. Tento text vzešel z bádání autorského kolektivu ve složení: P. Jordan, P. Mácha, M. Balode, L. Krtička, U. Obrusník, P. Pilch, A. Sancho Reinoso (s. 323–329). Závěrečná recenze, jejíž autorkou je **Gergana Petkova** (Plovdiv), se zaměřila na sborník z mezinárodní onomastické konference věnované výzkumu antroponym na počátku 21. století, která se konala v Sofii v dubnu roku 2021 (s. 331–337). – MP

5. Onomàstica, Anuari de la Societat d'Onomàstica, 6, 2020, 243 s., ISSN 2462-3563

V úvodu šestého ročníku časopisu *Onomàstica* připomněl **Joan Tort** 25. výročí založení Societat d'Onomàstica, která jej vydává, a stručně shrnul obsah aktuálního čísla (s. 7–10). V první části nacházíme studie věnované katalánské onomastice. **Jesús Bernat Agut** (Vistabella del Maestrat) se zabýval hydronymií v severní Valencii, kudy protéká řeka *riu de Montlleó*, ovšem nikoli po celý rok, v některých měsících její koryto vysychá, proto si v první části svého článku všiml i rozdílů ve významu apelativ *riu* (‘řeka’), *rambla* (‘rokle’) a *barranc* (‘úžlabina’) v této oblasti. Řeka tu vyhloubila řadu kaňonů, jejichž jména autor též analyzoval (s. 11–58). **José Castillo Gil** (Granada) ve svém příspěvku poukázal na řadu chyb, které se objevují v toponymech na mapách „National Topographic Maps (MTN 592 and 569)“ (s. 59–98). **Jean-Paul Escudero** (Vallespir) analyzoval 300 toponym a antroponym z rukopisu pocházejícího z Prats de Molló z přelomu 18. a 19. století (s. 99–122).

Druhou část časopisu připravil jako hostující editor **Peter Jordan** (s. 125–129). Publikovány tu byly příspěvky v angličtině, které zazněly ve Vídni v listopadu 2018 na sympoziu „Minority Names in Public Space – Problems, Challenges, Solutions“ (tj. Jména menšin ve veřejném prostoru – problémy, výzvy, řešení). **Urszula Bijak** (Krakov) a †**Barbara Czopek-Kopciuch** (Krakov) představily zákonné předpisy týkající se zeměpisných jmen v Polsku, příklady čerpaly z vojvodství Podlasie (Podlesí), a to z města Orla s výraznou běloruskou menšinou a Puńsk, kde žije litevská menšina (s. 131–143). Na zeměpisná jména v národnostně smíšené Istrii (slovinsko-italská oblast) a Prekmurji (slovinsko-maďarská oblast) se soustředila trojice autorů **Matjaž Geršič** (Lublaň), **Drago Kladnik** (Lublaň) a **Marija Brnot** (Lublaň). Zabývali se přitom především problematikou

standardizace toponym ve vícero jazycích (s. 145–167). **Martina Piko-Rustia** (Klagenfurt) informovala o tom, že byla v roce 2010 slovinská pomístní jména z oblasti Korutan (německy Kärnten, slovinsky Koroška) zapsána rakouskou komisí UNESCO na seznam rakouského národního kulturního nehmotného dědictví (s. 169–195). Trojice autorů **Mátyás Rosenberg** (Budapešť), **Gábor Mikesy** (Budapešť) a **Andrea Bölskei** (Budapešť) podnikla několik unikátních terénních výzkumů mezi maďarskými Romy a Bojáši za účelem sběru toponym, která příslušníci těchto menšin užívají (s. 179–221). **Attila Sasi** (Budapešť) představil status zeměpisných jmen menšin a jejich oficiální i neoficiální užívání v Maďarsku (s. 223–243). – ŽD

6. *Namn och Bygd, Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning*, 108, 2020, 239 s., ISSN 0077-2704

Svante Strandberg (Uppsala) se věnuje vývoji onomastického výzkumu na univerzitě v Uppsale od začátku 20. století až do současnosti (2020). Uppsala má ve švédské onomastice významnou pozici a je považována za jakousi Mekku severské toponomastiky, protože už v roce 1902 zde byla založena Královská toponomastická komise za účelem práce na publikaci *Švédská toponyma*, která je vydávána dodnes. Roku 1928 zde byl založen Švédský archiv toponym, v současnosti patří pod Institut jazyka a folkloru (Institutet för språk och folkminnen) a jeho sbírky toponym se řadí k největším na světě. Působil zde Jöran Sahlgren, který v roce 1913 založil toponomastický časopis *Namn och Bygd*, patřící tak k nejstarším na světě. Autor nepopisuje jen historii zahraniční spolupráce, pořádání konferencí (ICOS, NORNA, UNGEGN), aktivity různých významných osobností, které měly a mají vliv na další vývoj a rozvoj švédské onomastiky, ale věnuje se i onomastickému bádání, které probíhá například v rámci výzkumu nářečí, folkloru či skandinavistiky (s. 5–8).

Inge Særheim (Stavanger) zkoumá jména zakončená na *-land*, která se objevují v místech zaniklých farem z doby železné (v tomto případě z 5.–7. století) v jihozápadním Norsku. Tyto farmy byly opuštěny po roce 550 zřejmě kvůli klimatické změně. Některé z nich byly znovu osídleny v 2. pol. 7. století. Tyto názvy se vztahují k typu půdy, topografii či zemědělskému využití a jsou často identické (typ a stáří) s názvy existujících farem. Autor se domnívá, že se jejich jména zřejmě zachovala díky ústní tradici, protože zaniklé farmy původně závisely na větší farmě ve svém sousedství, která pak jejich půdu dále využívala. Podle Særheima by výzkum těchto a dalších takových názvů (jména zakončená na *-stad*, *-heim*, *-tveit* a *-bø*) přispěl k rekonstrukci prostředí, ve kterém jména v prehistorickém období Skandinávie vznikala (s. 19–46).

Olof Holm (Stockholm) podrobně analyzuje jména farem a osad v Jämtlandu (provincie v západní části středního Švédska) od doby vikinské (8.–11. století) do 16. století. Konkrétně se zaměřuje především na toponyma obsahující apelativa

gård (‘farma’), *by* (‘vesnice’) a *böle* (‘farma, nově osídlená půda’). Toponyma obsahující apelativum *by* jsou starší, vznikala ještě v době vikinské a označovala nově založené farmy ve vesnicích či v blízkosti staršího existujícího osídlení. Toponyma obsahující *gård* jsou mladší, začala se používat od konce 13. století pro farmy ve vesnicích. U obou typů se objevují podobné určující části, které specifikují např. lokaci místa či jeho charakteristiku, nicméně pouze u toponym typu *gård* se v určující části objevují antroponyma či apelativa označující osobu. Během středověku se v toponymech začalo uplatňovat apelativum *böle* (ve významu ‘farma ve větší vzdálenosti od ostatního osídlení’), v určující části se většinou objevovala apelativa označující zvířata, a je tak velmi pravděpodobné, že *böle* bylo používáno i ve významu ‘pelech, doupe’ a toponymum pak získalo pejorativní charakter. Autor se také domnívá, že osídlování Jämtlandu probíhalo v 15. a 16. století mnohem dynamičtěji, než jak se doposud předpokládalo (s. 47–86).

Magnus Kallström (Stockholm) se věnuje analýze mužského jména na jednom z runových kamenů v lokalitě Kungsberga v Upplandu. Autor se zabývá interpretací jména v poškozeném nápisu a sekvencí run **ayt - - u** a předpokládá, že dvě poškozené runy byly původně **i** a **a** a poslední runa je špatně tvarované **r**. Vzhledem k tomu, že následující slovo je **fapur**, lze jméno číst jako **ayt[ai]r**, což by s velkou pravděpodobností mohl být akuzativ osobního jména *OydiarfR*. Toto osobní jméno není v jiných runových nápisech doloženo, ale v dokladech z roku 1352 se objevuje podoba *Ødiarf* (s. 87–94). Problematikou osobních jmen v runových nápisech ze stejné lokality se v následujícím příspěvku zabývá také **Michel Lerche Nielsen** (Kodaň). Věnuje se výkladu antroponym dochovaných jako **kuþrlaug a su...-u** a dochází k závěru, že se jedná o jména patřící manželskému páru a žena *Guðlaug* nechala kámen s nápisem vztyčit na památku svého muže *Sylfa* (s. 95–114).

Märit Frändén (Uppsala) zkoumá švédská příjmení typu *Lundén*, *Lundin*, *Lundell*. Tato příjmení jsou zakončená sufixy, které ve Švédsku patří mezi ty nejčastější, a autorka se zabývá jejich současnou geografickou distribucí. Tato příjmení začala vznikat v 18. století, kdy se mnoho nositelů rozhodlo změnit si zakončení svého příjmení z lat. *-ius* na „francouzsky“ znějící *-in*, *-en* nebo *-ell*, neboť v té době přišla do módy právě francouzština. Korpus pro výzkum zahrnuje asi polovinu jmen z každé ze švédských provincií a autorka konstatuje, že nejvyšší výskyt mají příjmení na *-in* (nejčastěji v provincii Västernorrland) a dále pak příjmení zakončená na *-en* (nejvíce na jihovýchodě Švédska) (s. 115–156).

Anita Schybergson (Helsinky) zkoumá názvy švédských válečných a obchodních lodí ze 17. století, tedy z doby největšího rozmachu Švédské říše. Autorka si vytvořila korpus téměř tisíce jmen, která analyzuje a kategorizuje. Pozornost věnuje především tomu, jak jména odrážejí dobové události s ohledem na pozici Švédska a intelektuální trendy v Evropě. Konstatuje, že hlavní rozdíl spočívá v typu plavidla s ohledem na jeho využití. U obchodních lodí dominují jména sva-

tých, případně jinak nábožensky motivovaná jména (nejčastější *Hoppet* ‚naděje‘). U válečných lodí byla variace kategorií mnohem větší a nejčastěji se objevovala jména inspirovaná národní symbolikou, zvířaty, toponymy a starověkou mytologií (nejčastější *Fortuna*) (s. 157–192). Následují drobné příspěvky a recenze. – SW

7. Namenkundliche Informationen, 111, 2018/2019, 372 s., ISSN 0943-0849

Nové číslo časopisu NI přináší několik změn. Kromě toho, že došlo ke změně fontu na „Dinamlex“, který je vhodnější pro záznam různých diakritických znamének používaných v lingvistice, je třeba zmínit především to, že se upouští od vydávání dvojčísel. Tato čísla byla uváděna s rokem uspořádání a následného vydání (většinou až v létě nebo na podzim následujícího roku) a tento posun mohl způsobovat nejistotu v tom, jak citovat. Současné číslo je tedy explicitně uváděno s oběma roky. Následující ročníky už budou označovány pouze s jedním rokem.

Simone Berchtold (Curych) využívá registr švýcarských příjmení (Familien-namenbuch der Schweiz) a zkoumá regionální specifika německých příjmení zakončených *-mann* ve Švýcarsku, která je odlišují od německých příjmení s tímto typem zakončení v Německu (s. 13–71). **Angela Bergermayer** (Vídeň) se zaměřuje na výběr rodného jména pro děti v rodinách tureckého původu v souvislosti s úrovní vzdělání rodičů. Studie byla provedena v oblasti východního Rakouska v roce 2012 (s. 72–122). **Harald Bichlmeier** (Jena) v tomto čísle publikoval dva články. V prvním se zabývá tvary nejproduktivnějších sufixů v slovanských příjmeních, které byly přejaty do němčiny (s. 123–152). Ve druhém článku zkoumá etymologii jména řeky *Rúr*, jehož tradiční výklad vychází z ide. **reyH-* (‚vytrhnout, vykopat‘). Autor za pomoci podobných toponym v okolí rekonstruuje další možné ide. kořeny: *h₃reyH-* ‚řvát, burácet‘, **h₂rey-* ‚jiskřit, zářit načervenalé‘ a **h₃rey-* ‚rychle se pohybovat vpřed, spěchat‘. Tyto tvary se nedostaly do pragermánštiny, ale dva z nich jsou doložitelné pro keltské jazyky, a Bichlmeier se proto domnívá, že původ názvu je keltský a jméno je možné vykládat jako ‚rychle tekoucí; zářící‘ (s. 153–165). Etymologií se zabírá také následující článek, jehož autor **Andreas M. Bischoff** (Tübingen) vykládá německé oikonymum *Dürrmenz*. Jméno lze vysledovat do staré horní němčiny, ale jeho morfologická analýza je obtížná, a autor se ho proto snaží vyložit na základě zvukové podoby s francouzským toponymem *Dormans* (< **Duromantium*, které vzniklo z keltského *duro* ‚pevnost, trh‘ a *mant* ‚stezka‘). Jméno *Dürrmenz* tak zřejmě vzniklo v době římského osídlení jako název pro místní vesnici na základě latinské podoby pro keltské **dur(o)mantia* s významem ‚opevněná stezka; stezka vedoucí na trh‘ (s. 166–177). **Bernd Koenitz** (Lip-sko) se snaží nejen vysvětlit původ jména bývalého burkvartu (území, v jehož středu stál hrad) *Titibuzin* v oblasti Lužice, ale zaměřuje se především na jeho lokalizaci. Za pomoci intratextuální komparace jméno rekonstruuje do tvaru **Čstibudčane* nebo **Čstibytčane* a spojuje ho s dnes již zaniklou osadou *Zwu(i)ttsch* (s. 178–208). **Heike Necker** (Siena) a **Liana Tronci** (Siena) porovnávají italská apelativa

zakončená sufixy *-ismo/-ista* a starořecká zakončená *-ismós/-istěs*. V obou jazycích se tyto sufixy připojovaly jak k apelativním, tak k propriálními základům. Do italštiny se dostaly ze staré řečtiny přes latinu, kde však zdaleka neměly takovou produktivitu jako původně v řečtině a následně pak v italštině. Autorky pomocí korpusové a textové analýzy zkoumají podobnosti a odlišnosti v lexikálních významech, které souvisí s morfologickými procesy vzniku, a konstatují, že pokud jde o morfologii, deonymická a nedeonymická apelativa nevykazují žádnou odlišnost (s. 209–232). **Daniela Pelka** (Opole) zkoumá apelativa v hornoslezské němčině označující věk a tělesné proporce (např. malý, starý...), která byla využívána pro označení osob a vyskytovala se např. jako přezdívky (s. 233–260). **Rita Póczos** (Debrecín) se zamýšlí nad možnostmi využití nejstarších jazykových památek v maďarštině pro vysvětlení etnických vztahů obyvatel v době vzniku maďarského státu. Konkrétně se jedná o toponyma v dokladech z 11. století, která mohou být využita pro výzkum historie osídlování (s. 261–293). **Sanda Rapa** (Riga) a **Renāte Siliņa-Piņķe** (Riga) ve svém článku popisují nejčastější gramatické modely lotyšských toponym. Autorky vycházejí ze systému S. Rosponda a zaměřují se na tzv. sekundární toponyma (toponymické odvozeniny) a na složená toponyma (kompozita a slovní skupiny) a jejich syntaktické vztahy. Zkoumaný materiál zahrnuje 60 000 toponym z kartotéky Institutu lotyšského jazyka na Lotyšské univerzitě (s. 294–311). **Inga Siegfried-Schupp** (Curych) porovnává záznamy a proměny anoikonym ve venkovské oblasti, se kterou jsou běžně spojována (v tomto případě v obci Fehraltorf, kanton Curych), s těmi, která jsou doložena v městské oblasti (Basilej). Autorka analyzuje socioekonomické faktory v motivaci pojmenování a dokumentaci v obou prostředích. V městském prostředí je zachováno mnohem více starších dokladů, což podle ní souvisí právě s nutností dokumentovat proměny vlastnických poměrů (změny majitelů, pachtýřů). Historické doklady anoikonym ve venkovském prostředí jsou mnohem vzácnější a jména, předávaná většinou na základě dlouhé ústní tradice, jsou zaznamenána později (nejvíce jich je na současných mapách). Tyto tvary jsou podle autorky relativně stabilní a jejich stáří lze odvodit většinou z jejich hláskosloví a lexemů (s. 312–321). **Walter Wenzel** (Lipsko) představuje na jazykovém prostoru lužické srbštiny metody vhodné pro výzkum geografie a stratigrafie jmen, jejich mapování a následné využití získaných dat pro výzkum historie osídlení (s. 322–343). **Christian Zschieschang** (Lipsko) se věnuje německo-slovanské jazykové zóně v oblasti Dolní Lužice na dolním toku řeky Nisy a Bobr v západním Polsku. Zaměřuje se na toponyma, která jsou sémanticky spojená s vodou nebo mokřinami, a konstatuje, že tato jména jsou koncentrována do oblastí, které odpovídají pásům mokřin v krajině. Podle něj tyto pásy sloužily v raném středověku jako hranice osídlené oblasti, která se rozkládala podél dolního toku řeky Lubszy. Některé cesty a průchody skrze tyto zóny jsou označeny významnými toponymy a lokalita i jména jsou zmiňovány v historických dokumentech. Autor se domnívá, že

v prostoru, kde je v kontaktu několik jazyků, mohou toponyma výrazně přispět k rekonstrukci krajiny (s. 344–362). Následuje diskuze a recenze (s. 365–369). – SW

8. Beiträge zur Namenforschung, 55, 2020, 1, 122 s., ISSN 0005-8114

Thomas Stolz (Brémy) a **Nataliya Levkovich** (Brémy) vycházejí z případových studií různých evropských, amerických a austronéských jazyků a zaměřují se na ty strukturní vlastnosti, které vykazují určitý potenciál pro vytváření tzv. toponymických markerů (topoformantů). Podle autorů se těmito topoformanty nejčastěji stávají jazykové prostředky (exponenty) vyjadřující prostorové vztahy a také genitivní morfémy (s. 1–25). **Alina Lohkemper** (Bonn) zkoumá pravidelnosti v těch názvech kadeřnických salonů, které vznikly na základě slovní hříčky. Autorka se u těchto názvů zabývá jejich doslovnou a přenesenou rovinou významu a porovnává je s jinými obchodními jmény (s. 27–55). **Walter Wenzel** (Lipsko) vysvětluje dvojí názvy některých slovanských kmenů na německy mluvícím území (Sasko, Durynsko), které se dochovaly v záznamech z 9. století. Autor se domnívá, že tyto zdánlivě různé názvy (např. *Besunzane/Phesnuzi* < starolužickosrb. **Běžunčane/*Běžunci*) pocházejí ze jména jedné a téže osoby a vznikly buď pomocí sufixu *-jane/-ěne*, a nebo bylo osobní jméno použito v plurálu (s. 57–67). Poslední příspěvek, jehož autorem je **Norbert Wagner** (Würzburg), se věnuje etymologii některých doposud nevysvětlených starohornoněmeckých osobních jmen (s. 69–119). – SW

9. Beiträge zur Namenforschung, 55, 2020, 2–3, 232 s., ISSN 0005-8114

Toto dvojčíslo je věnováno německému lingvistovi a onomastikovi Konradu Kunzemu k jeho osmdesátinám a obsahuje příspěvky z konference *Namengeographie* („Geografie jmen“), která proběhla 17.–18. 9. 2019 v Mohuči a zaměřovala se na současné možnosti získávání, vyhodnocování a vizuální (mapové) zaznamenávání dat (např. na základě využití onomastických atlasů, on-line databází, genealogických materiálů apod.). V prvním příspěvku představují **W. Amaru Flores Flores** (Mohuč) a **Peter Gilles** (Lucemburk) možnosti využití seznamů obětí 1. světové války jako historického korpusu pro dokumentování vývoje a geografické distribuce příjmení. Materiál obsahuje jména 7,7 mil. nositelů a téměř 0,5 mil. různých typů jmen, a představuje tak největší zdroj dat pro výzkum osobních jmen. Autoři popisují, jak je možné data kvantitativně zpracovávat a vytvářet mapy a prostorové struktury, které mohou pomoci porovnávat diachronní stabilitu i variabilitu jmen a vysvětlovat změny v jejich rozšíření (s. 127–167). **Christiane Schiller** (Mohuč) se na základě studia příjmení *Warkentin* věnuje analýze vlivu demografických faktorů (např. reprodukčního chování a migrace) v náboženských komunitách v souvislosti s geografickým rozšířením a frekvencí některých příjmení (s. 169–186). **Simone Berchtold Schiestl** (Curych) a **Martina Heer** (Bern) zkou-

mají německá příjmení ve Švýcarsku, která se vyznačují tím, že se zachovala ve tvaru genitivu, a to v obojím typu skloňování, tedy silném (se zakončením *-s*, např. *Wirths*) a slabém (zakončení *-en*, např. *Jergen, Wÿssen, Schären*). Tato příjmení se vyskytují především v západní části Švýcarska a pro zkoumání jejich morfologické struktury autorky využívají *Registr švýcarských příjmení* a mapy z *Německého atlasu příjmení*, který tento typ flexe také zachycuje (s. 187–223). **Ann Marynissen** (Kolín n. Rýnem) se zabývá projevy křesťanství v nizozemských a vlámských příjmeních. Na základě apelativ, ze kterých příjmení vznikla, sleduje, která příjmení jsou spojována s katolictvím a která protestantstvím a jak jsou geograficky distribuována (např. *paap* je spojováno s katolictvím a objevuje se především na jihu Nizozemska, *pastoor* je naopak spojován s protestantstvím a severní částí země). Podle autorky nemělo zavedení protestantismu na příjmení a jejich rozšíření vliv (s. 225–245). **Javier Caro Reina** (Kolín n. Rýnem) ukazuje na příkladech fonologických (výběr konkrétních isoglos) a lexikálních (označení povolání v kastilštině a katalánštině) variací, které jsou zpracovány počítačově, důležitost geografické distribuce příjmení, kterou lze využít pro výzkum historické dialektologie iberorománských jazyků (s. 247–278). **Konrad Kunze** (Freiburg) ukazuje, že rodná jména používaná v Německu v období 1920 až 1980 jsou co do svého geografického výskytu velmi rozmanitá. Autor využil záznamů v telefonních seznamech a uvádí, že se nejčastější jména dají rozdělit do 12 typů. Prostřednictvím map ukazuje, jak je tato rozmanitost podmíněna regionální jazykovou odlišností, která se může projevat ve způsobu zápisu (*Ulrich/Ullrich*), ve způsobu tvoření (*Gretchen/Gretel*) či na úrovni syntaxe (*Hans-Peter/Hanspeter*). Mezi mimojazykovými faktory Kunze uvádí tradici navazující na středověká a rodová jména a také nábožensky motivovaná jména, především s ohledem na oblibu místních svatých (s. 279–324). **Damaris Nübling** (Mohuč) za pomoci nových nástrojů pro vytváření map popisuje distribuci rodných jmen na území obou německých států před rokem 1990. V bývalém východním Německu byla oblíbená jména amerického a románského původu. Zajímavé je, že dívky dostávaly většinou „americká“ jména zakončená na *-y* (např. *Cindy*) a chlapci italsky znějící jména zakončená na *-o* (např. *Enrico*). Ruským jménům se zde lidé vyhýbali a stejně tak nebyla v oblibě jména zakončená na *-us*, která připomínala klasické jazyky. Tato jména však byla naopak velmi častá v západním Německu. Nüblingová konstatuje, že se během několika desetiletí mezi oběma Německy vytvořila pevná antroponymická hranice, kterou označuje jako „Mandy a Marko – Maria a Markus“ (s. 325–354). – SW

10. Beiträge zur Namenforschung, 55, 2020, 4, 128 s., ISSN 0005-8114

Elke Ronneberger-Sibold (Mnichov) provedla analýzu jazykových prostředků, které jsou využívány v názvech ženských magazínů dostupných v současném Německu v tištěné podobě (např. *Brigitte, Green Lifestyle* apod., celkem se jedná

se o 264 titulů). Domnívá se, že název časopisu neslouží pouze k jeho identifikaci, ale především k tomu, aby motivoval čtenářku ke koupi. Autorka uvádí, že použité jazykové prostředky se liší podle cílové skupiny a nabízejí zajímavý vhled do struktury společnosti, kterou jsou kupovány a čteny. Analýza ukázala, že největší rozdíl (jazykově a obsahově) panuje mezi časopisy pro čtenářky nad 60 let a všemi ostatními skupinami. Tento rozdíl je ve společnosti pocíťován i jinak a často se o něm diskutuje v souvislosti s finančními faktory, vzděláním a digitální gramotností (s. 355–394). **Mehmet Aydin** (Mohuč) vysvětluje, že turecká rodná jména se vyznačují sémantickou transparentností a jsou podle svého obsahu přiřazována jednomu nebo druhému pohlaví (např. *Gül* ‚růže‘ je používáno jako ženské a *Kaya* ‚skála‘ jako mužské rodné jméno). Poukazuje však na to, že sémantika nemůže být vysvětlením pro genderové zařazení všech rodných jmen. Některá jsou totiž v důsledku historického vývoje v současnosti neprůhledná, případně byla přejata z jiného jazyka a nejsou srozumitelná. Navíc některé sémantické okruhy nejsou spojovány s konkrétním pohlavím (s. 395–422). **Simone Berchtold Schiestl** (Curych), **Martina Heer** (Bern), **Luise Kempf** (Bern) a **Linda Steiner-Grassi** (Curych) se ve čtyřech pilotních studiích zabývají švýcarskými příjmeními a domnívají se, že v případě vytváření atlasu pro tento jazykový a geografický areál by se jednalo o velmi zajímavý a přínosný projekt. Studie zkoumají příjmení vycházející z označení povolání a dále italská a německá příjmení na území Švýcarska, která jsou tvořena jako deminutiva. Autorky v tomto případě uvádějí překvapivou shodu v použití a chování těchto deminutivních sufixů, které se v příjmení obou jazyků odlišují od toho, jak fungují v apelativech. Poslední z jejich studií je věnována typologizaci obyvatelských příjmení (s. 423–467). Následuje diskuze a recenze (s. 469–483). – SW

11. Beiträge zur Namenforschung, 56, 2021, 1–2, 186 s., ISSN 0005-8114

Tématem tohoto dvojčísla jsou „Antroponyma v pohybu“ a zařazeny jsou vybrané příspěvky z konference *Bewegte Namen / Names in Motion*, která proběhla ve dnech 11.–13. 9. 2019 v Münsteru. Společným tématem těchto článků je „přízpůsobení a změny antroponym, které souvisí s pozicí jedince ve společnosti“. Koncepti tohoto čísla, typologii těchto změn a zařazení jednotlivých textů popisují v úvodním článku **Antje Dammel** (Münster), **Friedel Helga Roolfs** (Münster) a **Kirstin Casemir** (Münster) (s. 1–16). První část obsahuje články, které jsou teoretické (s. 17–78) a druhá část se skládá z případových studií (s. 79–186). **Damaris Nübling** (Mohuč) zkoumá jména jako součást změny v životě člověka. Ke změně jména podle ní dochází relativně často a změna je obvykle součástí „přechodového rituálu“, který představuje významnou změnu (např. vstup do dospělosti, do manželství nebo do duchovního řádu). Změna jména může být také zapříčiněna změnou pohlaví, náboženského vyznání či úmrtím (srov. posmrtná jména v Japonsku). Nüblingová se zabývá různými případy, kdy ke změně jména dochází, a snaží se

tuto změnu definovat. Podle ní mohou být kritéria následující: dochází ke změně celého jména (ne pouze části), předchozí jméno přestává být používáno (v některých případech se stává tabu), nové jméno vykazuje výraznou fonologickou odlišnost a také musí být používáno ve všech kontextech (s. 17–40). **Miriam Schmidt-Jüngst** (Mohuč) zkoumá faktory, které ovlivňují výběr jména u transgender osob. Vychází z kvalitativních rozhovorů a konstatuje, že hlavní roli při výběru hraje to, aby jméno bylo v souladu s pociťovaným genderem, a zároveň také snaha o nenápadnost při užívání tohoto nového jména v komunikaci. Autorka tuto snahu označuje jako „undoing transness“ („náprava vlastní transidentity“) (s. 41–62). **Emilia Aldrin** (Halmstad) prezentuje výsledky dlouhodobého projektu, který zkoumá změny reprezentace genderu a kulturní rozmanitosti na osobních jménech používaných ve švédských učebnicích 20. a 21. století. (O tomto projektu jsme informovali také v AO 2021, 1, s. 266). Jména souvisí s osobní, sociální a kulturní identitou a Aldrinová popisuje změny v použití jmen a to, jaký vliv mají u dětí na vnímání vlastní identity i identity jiných, a také toho, kdo je a není součástí společnosti a s kým se (ne)identifikovat (s. 63–78). **Anna-Maria Balbach** (Münster) se zabývá doposud nezkoumaným fenoménem změny jmen u afroamerických otroků v 18. a 19. století. Výzkum proběhl na materiálu inzerátů o uprchlých otrocích z tohoto období, které jsou k dispozici v databázi freedomonthemove.org. Podle autorky 89 těchto inzerátů u otrocka zmiňuje změnu jména, přičemž asi v polovině případů ke změně došlo ze strany majitele. Druhá polovina pak byla jména, která si uprchlí otroci dobrovolně sami zvolili. Autorka si všímá toho, zda a jak se jména v obou skupinách lišila. V případech pojmenování ze strany majitelů pocházela jména z omezeného inventáře, z něhož byla používána i jména pro domácí zvířata. Pokud si otroci mohli vybrat sami, volili většinou jména angloamerická, nicméně se snažili své předchozí jméno do svého nového nějakým způsobem včlenit (s. 79–104). **Simone Busley** (Mohuč) zkoumá přejmenování, ke kterému docházelo po nástupu do služby ze strany zaměstnavatele v 19. a 20. století. Jednalo se o rozšířenou praxi a motivy a funkce přejmenování závisely na konkrétní domácnosti. Na venkově byl sociální rozdíl malý a služebnictvo bylo součástí rodiny. Jména tedy byla měněna tak, aby byli členové služebnictva odlišeni od členů rodiny, a většinou šlo pouze o modifikaci stávajícího rodného jména. Ve středostavovských rodinách bylo služebnictvo od rodiny striktně oddělováno a ke změně jména docházelo, i když se jméno v rodině jinak nevyskytovalo. Rodné jméno bylo změněno úplně a zaměstnavatelé často vybírali jména pro služebnictvo typická (např. *Minna, Emma*). U těchto jmen došlo k deonymizaci a stala se součástí idiomů (např. *jemanden zur Minna machen* doslova „udělat z někoho Minnu“ ve významu „někomu vynadat“). Některá z těchto jmen jsou doposud spojována se služebnictvem a vnímána negativně (s. 105–125). **Sharon Lohse** (Münster) a **Stefanie Krain** (Münster) zkoumají změnu jména v souvislosti s vnímáním vlastní identity při a po vstupu do křesťanských řádů. Studie ukazuje, že nábožen-

ská jména disponují určitým významem ještě předtím, než ho žadatelé o vstup do řádu dostanou. Nové jméno je spojeno se jmenovcem (pojmenování po někom), což může vést buď k pocitům identifikace, nebo odstupu. Autorky se věnují pěti případům ze současnosti, kdy si žadatelé o vstup mohli jméno vybrat sami, a většinou se jednalo o jméno někoho, s kým žadatelé pociťovali určitou podobnost v některých životních aspektech. Své nové jméno vnímali jako rozšíření vlastní identity, spíše než že by se stali „jiným člověkem“ (s. 127–148). **Anne Rosar** (Mohuč) analyzuje vývoj výběru jména po uzavření sňatku. Vychází z matričních dat dostupných v Německu za období 1976 až 2016, která ukazují, že se vztah ke změně jména posouvá od tradičního pojetí k modernímu. Netradiční přístup převažuje u párů z městských oblastí s vyšším vzděláním, kdy partneři často volí jiné alternativy, např. ponechat si svá původní příjmení nebo přijmout příjmení manželky. Na základě dotazníku z roku 2019 autorka konstatuje, že je v současnosti patrný trend, kdy se oba partneři snaží najít kompromis mezi zachováním své vlastní identity a vytvořením nové kolektivní rodinné identity, což není lehké a může to vést ke konfliktům (s. 149–186). – SW

12. Onomastica Uralica, 15, 2019, 125 s., ISSN 1586-3719

Patnáctý ročník časopisu *Onomastica Uralica* přinesl 9 studií především maďarských autorů, z nichž většina se zabývá maďarskou oikonymií. Výjimkou jsou příspěvky věnované problematice maďarských antroponym, rumunských urbanonym a českých toponym.

V prvním článku **István Hoffmann** (Debrecín) představuje lingvistické metody výzkumu starých toponym a nastiňuje možnosti i potenciální problémy, které přináší jejich využití k identifikaci etnických skupin žijících v Panonské pánvi před příchodem Maďarů (s. 5–12). Následuje tematicky spřízněná stať, v níž **Valéria Tóth** (Debrecín) – s využitím příkladu maďarského místního jména slovanského původu *Taszár* – poukazuje na metodologické problémy spojené s etymologickým výzkumem starých toponym v oblasti Panonské pánve (s. 6–30). **Anita Rácz** (Debrecín) se věnuje maďarským oikonymům z hlediska jejich typologie, etymologie a chronologie (s. 31–55).

Pavel Štěpán (Praha) ve svém článku poukazuje na obtíže, které přináší etymologická a motivační analýza českých složených toponym. Zabývá se jmény, která jsou problematická z hlediska motivačního (např. toponyma *Kozohlody*, *Konětoppy*, *Žabovřesky*, dříve považovaná za přezdívková), jmény s nejasnou etymologií (*Čertoryje*) a toponymy, u nichž není na první pohled jasné, zda jde o kompozita, nebo jména utvořená derivací (*Rozkabát*, *Kněžati*) (s. 57–63).

Éva Kovács (Debrecín) zkoumá vztah mezi maďarskými hydronymy a místními jmény zaznamenanými v historických pramenech z 11.–13. století (s. 65–73). **Oliviú Felecan** (Baia Mare) a **Adelina Emilia Mihali** (Kluž) přinášejí etymologickou a sociolingvistickou analýzu urbanonymie Sighetu Marmatiiei, multietnic-

kého rumunského města ležícího u hranic s Ukrajinou (s. 74–95). **Melinda Szóke** (Debrecín) ukazuje na příkladu starých maďarských toponym obsažených ve dvou neoriginálních středověkých listinách, že i analýza jmen pocházejících z falz, opisů a kopií (tj. listin, jejichž výzkum byl v maďarské onomastice dosud spíše odmítán) může být cenným přínosem k poznání starších vrstev toponymie (s. 97–108). **Barbara Bába** (Debrecín) se zabývá změnou labiality vokálů u maďarských toponym, tj. dvojicemi jako např. *Berzseny* a *Börzsöny* (s. 109–116).

Poslední článek tohoto čísla se věnuje antroponomastice. **Evelin Mozga** (Debrecín) v něm upozorňuje na obtíže spojené s etymologickou analýzou starých maďarských antroponym (s. 117–125). – MZ

13. Névtani Értesítő, 41, 2019, 283 s., ISSN 0139-2190

Nové číslo maďarského onomastického časopisu přináší 7 studií. **Mariann Slíz** (Budapešť) se zabývala problematikou překladu vlastních jmen s ohledem na jejich funkce a zamýšlela se nad pragmatickými a komunikačními aspekty, které výběr překladatelské metody ovlivňují (s. 13–40). **Barbara Domány** (Budapešť) analyzovala výskyt toponym z Karpatské pánve v italských zdrojích (např. mapy, atlasy, průvodce a cestopisy) (s. 41–50). **Réka Imreh** (Budapešť) se věnovala lidové etymologii v předvědeckém období, popsala typické metody užívané v lidových výkladech i jejich dopad na způsob lidského myšlení (s. 51–74). **Tamás Farkas** (Budapešť) popsal problémy spojené s literárními pokusy o rekonstrukci vlastních jmen z nejranějších období, z nichž nemáme dostatek dochovaných pramenů (s. 75–90). **Melinda Szóke** (Debrecín) analyzovala toponymum *Sorlogys* (s. 91–106). **Katalin E. Nagy** (Debrecín) zkoumala znalosti místních jmen u obyvatel Pródu (s. 107–123). **Katalin Reszegi** (Debrecín) se zabývala vztahem mezi onymii a kognitivními mapami (s. 125–151).

Dále v čísle najdeme představení různých evropských on-line databází zaměřených na jména (**János M. Bárh** /Budapešť/, s. 153–163, **Panna Szabó** /Budapešť/, s. 165–176), shrnutí habilitační práce **Andrey Bölskei** (Budapešť) o maďarských toponymech odrážejících to, že byly původně v církevním držení (s. 177–182), a soupis doktorských prací z onomastiky, který vytvořila **Ágnes Erős** (Budapešť) (s. 183–187). Následuje 14 recenzí knih a přehled onomastických periodik. **Judit Kesckés** (Miškovec) napsala nekrolog P. B. Gergelyho (1932–2019) (s. 275–276). – ŽD

14. Névtani Értesítő, 42, 2020, 311 s., ISSN 0139-2190

Další číslo maďarského onomastického časopisu obsahuje 10 studií, 11 recenzí a přehled o onomastických časopisech.

Katalin Reszegi (Debrecín) představila kognitivní teorii metafor a popsala mechanismy metaforického pojmenovávání místních jmen. Rozdělila je přitom do různých kategorií, vedle pojmenování založených čistě na podobnosti jsou taková,

kteřá jsou výsledkem složitějších asociativních paralel a jsou výrazem kreativity svého tvůrce (s. 9–28). **Melinda Szóke** (Debrecín) analyzovala latinský dokument o založení opatství Pécsvárad (s. 29–46). **Gyopárka F. Batori** (Budapešť) zkoumala užívání osobních jmen v anglickém a rumunském překladu středověké kroniky neznámého autora *Gesta Hungarorum* (s. 47–65). **Kornél Szabados** (Budapešť) se věnoval jménům v kalendáři nazývaném FÉРАН, který byl publikován v knize Arvisura Z. Paála o alternativní maďarské mytologii a historii a který se stále znovu objevuje na různých webech se jmény (s. 67–83). **Peter Iván Horváth** (Budapešť) se zamýšlel nad strategiemi při překladech literárních vlastních jmen a vytvořil jejich typologii (s. 85–107). **Magda T. Somogyi** (Budapešť) se zaměřila na slovníky literárních jmen a představila plánovaný slovník jmen v díle M. Jókai (s. 109–126). **Annamária Ulla T. Szabó** (Budapešť) vyšla ve své studii z výzkumu, který provedla mezi vdanými ženami, zabývala tím, jak jsou v 21. století užívána jména provdaných žen a jak jsou respondentkami chápána (s. 127–141). Změnám ve jménech provdaných žen ve 2. polovině 20. století se věnoval i **Tamás Farkas** (Budapešť) (s. 143–164). **Kitti Hauber** (Budapešť) analyzovala přezdívky v obci Béb, v níž se před 2. světovou válkou vyskytovaly přezdívky německé, které však mizí s nejstarší generací a nahrazují je přezdívky bilingvní (s. 165–177). **Panna Szabó** (Budapešť) nabídla přehled vlastních jmen v maďarských jazykových atlasech (s. 179–189).

V sekci onomastických událostí informoval **Gábor Mikesy** (Budapešť) o finské databázi exonym (s. 191–197). **Anna Liza Pallagi** (Budapešť) seznámila čtenáře s webovými aplikacemi, které nabízejí vytvoření uměleckého pseudonymu (s. 199–212). **Judit Kozma** (Szombathely/Kamenec) shrnula výsledky maďarské ankety o jméno exoplanety (s. 213–220). **Anita Rác** (Debrecín) informovala o vítězi prestižní ceny Lajose Kisse pro mladé onomastiky, kterou získal János Bárh (s. 221–222). Následovalo shrnutí habilitační práce **László Kovács** (Budapešť) o jménech výrobků (s. 223–227) a několika onomastických doktorských prací (s. 229–243). – ŽD

15. Mariann Slíz: *Personal Names in Medieval Hungary*.

Hamburk: Baar-Verlag 2017, 214 s., ISBN 978-3-935536-09-7

Mariann Slíz shromáždila více než 14 000 dokladů z celého území Maďarska a představila na nich nejen „zásobárnu“ jmen, ale i pojmenovávací rodinné strategie ve 13. a 14. století, tedy v době, kdy se v Maďarsku střetávala jména původní s těmi církevními. Vedle rodných jmen se autorka zabývala i příjmy a popsala jejich rodící se systém s ohledem na sociální postavení či pohlaví nositelů, ale také s přihlédnutím k tomu, za jakých okolností a jak byla taková jména v dokumentech zapsána. Bylo přitom nutné zohlednit i skutečnost, že dokumenty z tohoto období jsou především v latině, ale i v dalších jazycích. – ŽD

16. Odras života Židů v pomístních jménech *Judenweg, Judenpfad, Judenbrunnen...*

Barbara Rösch: Der Judenweg. Jüdische Geschichte und Kulturgeschichte aus der Sicht der Flurnamenforschung, Jüdische Religion, Geschichte und Kultur, Band 8, Herausgegeben von Michael Brenner und Stefan Rohrbacher. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht GmbH 2009, 491 s., ISBN 978-3-525-56998-6

Autorka Barbara Rösch (Potsdam) se ve své knize zabývá toponymy *Judenweg* (tj. *Židovská cesta*), významově identickými jmény *Judenpfad*, *-gasse*, *-steig* (tj. *Židovská stezka*, *ulička*, *pěšina*) i dalšími anoikonymy s komponentem *Juden-* (např. *-baum*, *-brunnen*, *-stein*, *-friedhof*, *-berg* atd.; tj. *strom*, *studna*, *kámen*, *hřbitov*, *kopec* atd.). Pro oblast Waldsassengau v bavorsko-franckém prostoru shromáždila excerpci z historických dokumentů a literatury kolem 132 jmen z období 17.–20. století. Získané názvy podrobně analyzuje a zabývá se jejich souvislostmi s kulturní historií Židů, jejich každodenním životem, životními podmínkami, mobilitou, omezeními v podobě protizidovských zákonů a celních ustanovení i s místem Židů v pověstech dané oblasti. Dospívá tak k těmto závěrům:

1. Jména cest *Judenweg* atd. byly názvy pro menší cesty a pěšiny, které vedly často přes pole k nejbližším (historickým i současným) silnicím, spojujícím jednotlivé obce, a k silnicím s nadregionálním významem. Nešlo nikdy o slepé cesty, ale vždy měly určitý cíl jako židovskou synagogu, vzdálený židovský hřbitov, přívoz, trhy atd. **2.** Tato jména tedy zrcadlí nejen společenské podmínky života Židů na venkově v 17.–20. stol., ale především specifika jejich běžného života (např. ukazují, že pro malé židovské komunity v obcích často neexistovaly možnosti pro běžné dodržování náboženských ritů, neboť hřbitovy a synagogy byly často velmi vzdáleny). **3.** Šlo o jména daná „zvnějšíku“. Poukazují na vynucenou vysokou mobilitu židovského obyvatelstva, jež byla významným motivem pojmenování. Podnětem pro vznik jmen byla navíc skutečnost, že židovské obyvatelstvo bylo jako menšinové pro okolí zvláštní a nápadné. Na specifické rysy židovské mobility poukazují též jména *Judenbrunnen* a *Judenbaum*, která označovala místa odpočinku nebo srazů, částečně související i s židovskými náboženskými zvyklostmi. Taková jména existovala i mimo komunikace nazvané *Judenweg* apod. **4.** Mnoho cest pojmenovaných *Judenweg*, *Judenpfad* atd. vzniklo jako reakce na represe, které byly namířeny proti Židům ze strany vrchnosti i nežidovského obyvatelstva (zvl. tzv. „Leibzoll“, tj. clo uvalené na Židy za užívání oficiálních komunikací, které bylo zrušeno až počátkem 19. stol.). Pokud ovšem nevedl k pojmenování uvedený společenský motiv, měly „*Židovské cesty*“ funkci zkratky. **5.** Cesty nazvané *Judenweg* apod. byly vždy nejkratším, nejlevnějším a zřejmě i nejbezpečnějším spojením dvou míst, vedoucím mimo systém oficiálních cest/silnic. **6.** Významným motivem pro vznik židovských cest byla snaha židovských obchodníků vyhnout se šikaně, léčkám nebo přepadením. **7.** Židovské cesty se

v podstatě vyhýbaly obcím a sídlům, vedly bezpečnějšími lesy, poli a loukami, „obrazně na okraji společnosti“. **8.** Židovské cesty byly v mnohém ohledu výsledkem hledání co nejsnadnější mobility. To ovšem neznamená, že byly zárukou bezpečnosti a že nebyly i místem smrti Židů v důsledku nehody, přepadení, sebevraždy apod. Takovými událostmi se často objasňuje vznik jména s komponentem *Juden-* v lidových pověstech a výkladech, které mohou nést rysy stigmatizace Židů jako cizího elementu společnosti. **9.** Lidová interpretace jmen s komponentem *Juden-* v podobě různých výkladů a pověstí spojených s násilnou smrtí židovských obchodníků se uplatňuje zvláště u jména *Judenstein*. Zdá se, že v mnohých případech byly motivem vzniku tohoto jména právě pověsti. **10.** Nelze se domnívat, že cesty nazvané *Judenweg*, *Judenpfad*, *Judenstraße*, které vedly mimo osídlené oblasti, byly zárukou bezpečnosti. Stávaly se totiž v představách lidí nedobrymi místy (Un-Ort), spojenými s tragickými událostmi. V přeneseném významu se pak jména s komponentem *Juden-* dávala i špatným pozemkům apod. Pokud dostala cesta (užívaná Židy), od nežidovského obyvatelstva jméno *Judenweg*, byla tím vlastně (často) negativně hodnocena, až stigmatizována. V židovských dokumentech – zřejmě hlavně kvůli diskriminujícímu podtónu – se název *Judenweg* neobjevuje. **11.** Existence židovských cest (*Judenweg* atd.) je odrazem podmínek života Židů v posledních čtyřech staletích i (vesměs negativních) postojů křesťanů k židovskému obyvatelstvu.

Postupný zánik uvedených komunikací i jejich jmen byl dán ztrátou jejich významu. Lze jej pozorovat zvláště v 19. stol. v souvislosti s politickými a teritoriálními změnami. Přitom významnou roli sehrály: zrušení zákazu vstupu do obcí (Ortsverbote), odstranění celních opatření (Leibzoll), rozvoj železnice, stěhování Židů z venkova do větších měst i změny v zemědělském využívání půdy.

Na závěr autorka uvádí (v podobě tabulek) přehled všech zjištěných dokladů jmen s komponentem *Juden-* v jednotlivých německých spolkových zemích. – JM

17. Dva nové lexikony rodných jmen od Kohlheimových

Rosa Kohlheim – Volker Kohlheim: Lexikon der Vornamen. 8. vydání. Berlin: Dudenverlag 2020, 496 s., ISBN 978-3-411-04948-6

Rosa Kohlheim – Volker Kohlheim: Das große Vornamenlexikon. 6. vydání. Berlin: Dudenverlag 2021, 560 s., ISBN 978-3-411-06086-3

Manželé Rosa a Volker Kohlheimovi připravili nová vydání svých slovníků rodných jmen, která lze v Německu zapsat do matričních dokladů. V roce 2020 vyšlo 8. vydání publikace *Lexikon der Vornamen* a o rok později 6. vydání knihy *Das große Vornamenlexikon*.

Oba lexikony mají obdobnou strukturu. Úvodní kapitoly se vždy zaměřují na teoretické otázky spojené s volbou rodných jmen. Autoři v nich podávají souhrnný

přehled vývoje německých rodných jmen od nejstarších dob do současnosti. Analyzují nejčastěji užívaná jména podle jejich původu, přináší přehled faktorů ovlivňujících volbu jména a připomínají aktuální trendy při výběru jména pro novorozence. V publikaci *Lexikon der Vornamen Kohlheimovi* uvádí, že v Německu jsou v posledních letech oblíbená krátká jména (např. *Emma, Mia a Ben, Paul, Finn*), zejména pak ta, která obsahují konsonanty L, M a N. V knize *Das große Vornamenlexikon* autoři srovnávají nejoblíbenější jména roku 2019 s nejčastěji volenými jmény v 90. letech 20. století. Na konkrétních příkladech upozorňují na tendenci pojmenovávat potomky podle osobností známých z veřejného života a zmiňují též velký podíl médií na šíření takových jmen. Díky internetu a televizi se např. dostalo v Německu na přední příčky oblíbenosti ženské jméno *Lena*. Když v roce 2010 vyhrála *Lena Meyer-Landrut* pěveckou soutěž Eurovize, jméno *Lena* vystoupalo na 3. místo v žebříčku popularity. Poté začala jeho obliba pozvolna klesat. Autoři zároveň poukazují i na negativní úlohu médií v tomto ohledu, když popisují tzv. *Greta-efekt*. Ženské rodné jméno *Greta* se v letech 2015 až 2019 pohybovalo okolo 30. místa v žebříčku popularity německých ženských rodných jmen. V souvislosti s mediálním vystupováním švédské aktivistky *Grety Thunbergové* však obliba jména radikálně poklesla, v roce 2020 se propadlo až na 130. místo. Teoretické pasáže obou publikací završuje připomenutí legislativních nařízení usměrňujících zápis rodných jmen v Německu a také obecná doporučení pro výběr vhodného rodného jména.

Po obsáhlém úvodu následuje vždy vlastní lexikon, který je oproti minulým vydáním opět o množství jmen bohatší. Abecedně seřazený slovník sdružuje v obou případech mužská i ženská rodná jména dohromady, avšak pro lepší orientaci je odlišuje barvou. Jednotlivá hesla jsou pečlivě zpracována. Kromě informací o původu a významu jména obsahují i nejrůznější pravopisné varianty, stejně jako i množství dalších sdělení. Bývá zde např. uvedeno, kdo byl významným nositelem jednotlivých jmen. Abecední heslář zpestřují speciální okna se zajímavostmi o rodných jménech. Obsahují mj. přehledy 10 aktuálně nejoblíbenějších jmen ve vybraných zemích světa, dále např. přehled původně literárních jmen, z nichž se vlivem široké obliby staly základní oficiální podoby rodných jmen, přehled jmen osobností z nejrůznějších částí společenského života (vědců, umělců, filosofů) apod.

Závěr obou publikací tvoří několik seznamů. V prvé řadě je to seznam biblických ženských i mužských rodných jmen, dále seznam jmen z řecké a římské mytologie, jmen z germánské mytologie a též soupis obourodých jmen. Důležitou součástí obou lexikonů jsou rejstříky, nejprve samostatný abecední rejstřík ženských jmen a rejstřík mužských jmen, nakonec ještě i společný rejstřík retrogradní. Obě antroponomastické publikace uzavírá bohatý soupis použité literatury. – MP

II. SLOVANSKÁ ONOMASTIKA (mimo českou)

18. *Onomastica*, 64, 2020, 280 s., ISSN 0078-4648

Polský časopis *Onomastica* přechází od roku 2020 na systém Open Access, všechny články bude možné volně stahovat z webu. Šedesátý čtvrtý ročník přinesl 12 studií v rubrice „Rozprawy a články“, 1 příspěvek v rubrice „Materiály“, 6 recenzí, mezi něž náleželo i shrnutí AO 2019, a 3 zprávy z konferencí. Všem příspěvkům potom předcházely vzpomínky na zesnulou Barbaru Czopek-Kopciuch (1952–2020), na Karola Zierhoffera (1924–2019), Stefana Warchoła (1930–2019) a Ankicu Čilaš Šimpraga (1970–2020).

Úvodní studie od **Katalin Reszegi** (Debrecín) přinesla řadu námětů ke studiu prostorové reprezentace toponym a k tvorbě tzv. kognitivních map v lidské mysli (s. 23–40). **Ewa Wolnicz-Pawlowska** (Varšava) se ve své studii věnovala zásadám pro standardizaci polských toponym (s. 41–52). **Urszula Wójcik** (Čenstochová) se v interdisciplinárně pojatém příspěvku zabývala lexémem *Świnia* a jeho sémantickými ekvivalenty v polské antroponymii a toponymii. Využila poznatků historické antropologie a mj. sledovala, jak se antroponyma odvozená od základu *Świnia* rozšířila v období vlády Piastovců (s. 53–68).

Tomasz Jelonek (Krakov) charakterizoval ve své studii, opřené o bohatý materiálový výzkum, jména drobných sakrálních památek (především křížků a kapliček) v oblasti severní části Slezského vojvodství (s. 69–82). **Irena Kalużyńska** (Varšava) se věnovala čínským propriím. Analyzovala vybrané slovotvorné postupy při tvoření toponym i antroponym (s. 83–92). **Halszka Górný** (Krakov) se v první části své studie zamýšlela nad polskou antroponomastickou terminologií jako celkem, ve druhé části se potom zabývala genezí a rozsahem termínu etnonymum (pol. *etnonim*) (s. 93–106). **Evelin Mozga** (Debrecín) představila vznik antroponym ve staré maďarštině (s. 107–120).

Studie **Wojciecha Włoskowicze** (Krakov) se zaměřila na jména rakousko-uherských vojenských jednotek (s. 121–148). **Izabela Łuc** (Katovice) popisovala jména hornoslezských kaváren (s. 149–166). **Terhi Ainiala** (Helsinky) analyzovala jména kiosků nabízejících grilovaná jídla a současně charakterizovala i názvy nabízených produktů (s. 167–177). **Agnieszka Sieradzka-Mruk** (Krakov) se zabývala jmény zastavení křížových cest s ohledem na jejich funkci (s. 179–192). Autorka závěrečné studie, **Edyta Grotek** (Toruň), využila poznatků kognitivní lingvistiky a představila onymický obraz světa v polském překladu textů čínského spisovatele Zhang Weie (s. 193–210).

Do rubriky nazvané „Materiály“ byl v tomto čísle zařazen pouze příspěvek **Justyny Walkowiak** (Poznaň), který se věnoval polským příjmením litevského původu (s. 211–228), která nebyla zařazena do jejího slovníku *Litewskie nazwiska Polaków* (viz AO 1/2021, s. 247–248). Závěrečná rubrika s názvem „Kronika

vědeckého života“ obsahovala kromě zpráv z konferencí též dva příspěvky věnované shrnutí vědecké práce prof. Aleksandry Ciešlikowé (1936–2018). První byl z pera **Marii Biolik** (Olštýn) (s. 259–265) a druhý napsala **Ewa Wolnicz-Pawłowska** (Varšava) (s. 266–272). – MP

19. Onomastica, 65, 2021, 1, 365 s., ISSN 0078-4648

Obě čísla 65. ročníku polského časopisu *Onomastica* jsou věnována památce nedávno zesnulé B. Czopek-Kopciuch. První číslo začíná vzpomínkou na tuto významnou osobnost polské onomastiky. Následuje 19 studií, věnovaných především toponomastickým tématům.

Peter Jordan (Viedeň) se v prvním článku tohoto čísla zabývá problematikou rozlišení endonym a exonym (s. 23–37) a **Iveta Valentová** (Bratislava) se následně věnuje slovenským exonymům (s. 39–67). **Christian Zscheschang** (Chotěbuz) informuje o výzkumu lužickosrbských anoikonym (s. 69–82). **Jürgen Udolph** (Göttingen) představuje internetový projekt *Nomina Geographica Europaea* zaměřený na evropská toponyma. On-line aplikace obsahuje asi 450 000 toponym a je dostupná z adresy https://adw-verwaltung.uni-goettingen.de/ortsnames/images_lightbox.php/ (s. 83–98). **Walter Wenzel** (Lipsko) se zabývá starými lužickosrbskými toponymy souvisejícími s praslovanským apelativem **osečь*. V textu zmiňuje i odpovídající česká toponyma, např. *Osečany*, *Oseček*, *Osečná* a *Osečnice* (s. 99–105). **Grasilda Blažienė** (Vilnius) se věnuje polonizaci pruských zeměpisných jmen (s. 107–121). **Jerzy Duma** (Varšava) sleduje změnu palatálního **r'* v afrikátu ve starých toponymech Západního Pomořanska (s. 123–135). **Leszek Bednarczuk** (Krakov) analyzuje toponyma baltského původu v polském Mazovsku (s. 137–144). **Urszula Wójcik** (Čenstochová) zkoumá polská zeměpisná jména, která odkazují k sociálně-právním institucím z období rané piastovské monarchie (s. 145–159). **Halszka Górny** (Krakov) se zabývá osobním jménem *Stanisław* v polské oikonymii (s. 161–175). **Danuta Lech-Kirstein** (Opolí) se věnuje slezským toponymům motivovaným označeními barev (s. 177–191). **Zbigniew Babik** (Krakov) představuje první část rozsáhlejšího výzkumu toponym v okrese Wadowice v jižním Polsku, v níž se zaměřuje na jména vycházející z apelativ (s. 193–216). **Yaroslav Redkva** (Černovice) se věnuje apelativu **volja*, které označovalo osady osvobozené od daní, v současných ukrajinských a polských oikonymech (s. 217–236). **Mariusz Rutkowski** (Olštýn) nastiňuje možnosti využití kritického výzkumu v toponomastice (s. 237–254).

Několik článků se věnuje urbanonymii. **Jaroslav David** (Ostrava) a **Jana Davidová Glogarová** (Ostrava) se zabývají českými urbanonymy motivovanými jménem Václava Havla (s. 255–269). **Oliviú Felecan** (Baia Mare) a **Nicolae Felecan** (Kluž) zkoumají rumunská urbanonyma vycházející z ženských jmen (s. 271–287). **Agnieszka Myszka** (Řešov) se zabývá urbanonymii Přemysle, starobylého polského města nedaleko ukrajinských hranic, a všimá si především jazykových

a kulturních interferencí (s. 289–305). **Justyna B. Walkowiak** (Poznaň) připomíná specifickou kategorii polských oikonym – jména, která vznikla bezprostředně po 2. světové válce na tzv. znovuzískaných územích. Spontánně je vytvořili noví obyvatelé těchto oblastí, ale většina jich brzy zanikla a byla nahrazena oficiálně schválenými jmény. Některá „přechodná“ místní jména se však dodnes zachovala v urbanonymii. Např. ves *Brojce* se krátce po válce nazývala *Broniszewo* a v ne-dalekém městě Gryfice se dodnes nachází ulice *Broniszewska* (s. 307–325).

V rubrice „Z onomastického bádání v Polsku a ve světě“ se **Stanisława Sochacka** (Opolí) zabývá etymologií oikonyma *Katowice* (1598) i okolnostmi přejmenování města na *Stalinogród* v roce 1953 (s. 327–341). Číslo je ukončeno dvěma onomastickými zprávami. – MZ

20. Onomastica, 65, 2021, 2, 340 s., ISSN 0078-4648

Druhé číslo 65. ročníku časopisu *Onomastica* přineslo 17 studií věnovaných například tématům z onomastické terminologie, literární onomastiky a chrématonymie.

Richard Coates (Bristol) se v prvním článku tohoto čísla zabývá termíny *etnonymum* a *demonymum* (s. 5–19) a v následující stati se Wojciech Włoskowitz (Krakov) zaměřuje na definici termínu *vlastní jméno* (s. 21–39). **Piotr Źmigrodzki** (Krakov) informuje o způsobu zpracování vlastních jmen a jejich derivátů ve *Velkém slovníku polského jazyka*, který vzniká od roku 2007 v Polské akademii věd (PAN) a je přístupný on-line z adresy <http://wsjp.pl> (s. 41–53). **Artur Galkowski** (Lodž) srovnává onomastickou terminologii užívanou ve francouzštině, angličtině a italštině (s. 55–74). **Jadwiga Waniakowa** (Krakov) se snaží systematizovat polskou kosmonomastickou terminologii (s. 75–86).

Následuje blok statí z literární onomastiky. V první z nich se **Artur Rejter** (Katowice) zabývá vlastními jmény ve středověké literatuře (s. 87–102). Poté se **Magdalena Graf** (Poznaň) věnuje vlastním jménům v poezii polské básničky W. Szymborské (1923–2012), nositelky Nobelovy ceny za literaturu (s. 103–118). **Anna Tyrpa** (Krakov) zkoumá jména žen prvního historicky doloženého polského knížete Měška I., která se objevují v historických románech (s. 119–135). **Maria Biolik** (Olštýn) analyzuje příjmení v díle *Kiermasy na Warmii* polského autora W. Barczewského (s. 137–149). **Rafał Zarębski** (Lodž) zkoumá polské zeměpisné názvy ze 17. století, které se objevily ve francouzsky psaném deníku F. Dalerace *Les anecdotes de Pologne ou memoires secrets du regne de Jean Sobieski III du nom* (s. 151–164).

Renata Kucharzyk (Krakov) se zabývá využitím nářečních sufixů k tvoreniu neoficiálních podob ženských příjmení v internetové komunikaci. Výzkum byl omezen na takto utvořená příjmení žen působících v politickém životě, např. *Merkelino*, *Lempartowo*, *Clintonka* (s. 165–177). **Halina Kurek** (Krakov) si všímá způsobů uvádění osobních jmen v mešních intencích (tj. seznamech živých

i zemřelých osob, za které je sloužena mše svatá) v několika polských římskokatolických farnostech (s. 165–188). **Zofia Abramowicz** (Białystok) analyzuje osobní jména obyvatel polského regionu Podlesí v 16. a 17. st. z hlediska fonetických změn v oblasti vokalizmu (s. 189–236). **Malgorzata Dawidziak-Kladoczna** (Vratislav) zkoumá přezdívky polských politiků, které vznikly z osobního jména daného politika a apelativa, které jej charakterizuje, odkazuje k nějaké situaci apod., např. *Andrzej Nuda* (*Andrzej Duda* + *nuda*), *Bydłoszewski* (*Bartoszewski* + *bydło*), *Szyszkodnik* (*Szyszko* + *szkodnik*) atd. (s. 237–254).

Trí poslední články se věnují tématům z chrématonymie: **Paula Sjöblom** (Turku) analyzuje finské oděvní značky, jejichž názvy odkazují k udržitelné módě (s. 255–270). **Irena Kalużyńska** (Varšava) rozebírá jazykové strategie, které napomáhají adaptaci západních značek na Taiwanu (s. 271–283). **Malgorzata Rutkiewicz-Hanczewska** (Poznaň) srovnává polské a ukrajinské názvy sladkostí (s. 285–303).

Číslo je zakončeno dvěma zprávami, dvěma recenzemi a vzpomínkou na nedávno zesnulého lužickosrbského slavistu H. Schustera-Šewce. – MZ

21. *Folia onomastica Croatica*, 29, 2020, 335 s.,

ISSN 1330-0695 (tištěná), ISSN 1848-7858 (on-line)

Číslo chorvatského onomastického časopisu, které vyšlo v prosinci roku 2020, přineslo 10 článků především z toponomastiky. Autory byli převážně chorvatští jazykovědci, ale objevily se i příspěvky z Polska, Slovinska a Slovenska.

V prvním článku se **Urszula Bijak** (Krakov) zabývá problematikou plurálií tantum v polské oikonymii (s. 1–13). Poté se **Mislav Čaljkusić** (Záhřeb) věnuje etymologickému výkladu toponym vztahujících se k vrchu *Sidoč* v Dalmatském záhoří (s. 15–48). **Maja Glušac** (Osijek) a **Ana Mikić Čolić** (Osijek) zkoumají vlastní jména v *Chorvatském encyklopedickém slovníku* a snaží se odpovědět na otázku, zda zpracování onymického materiálu ve slovnících tohoto typu může mít vliv na pojetí národní identity u jednotlivých národů a utváření jejich kulturní paměti (s. 49–71). **Joža Horvat** (Záhřeb) se ve svém článku dotýká kuriózního fenoménu ve světě sportu: analyzuje jména zvířat, která předpovídají výsledky sportovních zápasů a soutěží (např. chobotnice *Paul*, kocour *Achilles*) (s. 73–121). **Ante Jurić** (Zadar) se věnuje etymologii toponyma *Okruk*, které se vztahuje ke dvěma vesnicím na chorvatském ostrově Čiovo (jejich oficiální názvy jsou v současné době *Okrug Gornji* a *Okrug Donji*) (s. 123–142). **Ante Matan** (Pula) se zabývá etymologií šesti vybraných toponym (*Barat*, *Dvigrad*, *Jural*, *Kanfanar*, *Limski zaljev*, *Maklavun*) z obce Kanfanar na Istrijském poloostrově (s. 143–168). **Pavol Odaloš** (Banská Bystrica) a **Elena Vallová** (Banská Bystrica) představují vývoj slovanské onomastické terminologie a poukazují na možnosti její aktualizace (s. 169–202). **Vladimir Skračić** (Zadar) upozorňuje na oblast, které dosud v onomastice nebyla věnována téměř žádná pozornost. Jedná se o toponymii

mořského dna (tzv. bentonymii), tedy o jména nejrůznějších podmorských útvarů (v hloubce i na mělčině), která používají především rybáři a námořníci (s. 203–220). **Suzana Todorović** (Koper) zkoumá jména domů ve vesnicích Šared a Pomjan v slovinské části Istrijského poloostrova (s. 221–236). **Nikola Vuletić** (Zadar) se zabývá historickými toponymy na ostrově Rab (s. 237–259).

Následují nekrology dvou jazykovědkyň, které onomastika ztratila v roce 2020. Ve věku 50 let odešla chorvatská onomastička Ankica Čilaš Šimpraga, jejíž život a dílo připomíná **Andela Frančić** (s. 261–265). Polskou onomastiku opustila Barbara Czopek-Kopciuch, autorkou jejího nekrologu je **Urszula Bijak** (s. 261–269). Číslo uzavírá soupis nejnovější (nejen chorvatské) onomastické literatury. – MZ

22. *Folia onomastica Croatica*, 30, 2021, 259 s.,

ISSN 1330-0695 (tištěná), ISSN 1848-7858 (on-line)

Nové číslo chorvatského časopisu *Folia onomastica Croatica* přineslo 9 studií, 4 recenze a nekrolog Gorana Filipiho.

Ivana Andrijašević (Gradac) se detailně zabývala etymologií 220 toponym v okrese Gradac, zasadila je do historického kontextu a rozřídila je dle jejich propriální motivace (s. 1–22). **Ana Grgić** (Záhřeb) a **Davor Nikolić** (Záhřeb) analyzovali současné slovníky chorvatštiny, všimli si v nich především toho, jak pracují s antonomasií (tj. druhem metonymie, kde je vlastní jméno známé osoby opsáno frází popisující např. její vlastnosti), dále se zabývali tím, jak slovníky definují apelativizovaná propria (např. *kvislink*, *lolita*) i vlastní jména fungující v metaforách a přirovnáních (např. ironické označení někoho, že je malý *Einstein*) (s. 23–45). **Iwona Nobis** (Krakov) zkoumala historická oikonyma v oblasti Sv. Kříže v bývalém vojvodství Kielce do 13. století ze sémanticko-strukturálního hlediska, zjistila, že 30 % oikonym zůstalo dodnes v nezměněné podobě (s. 47–76). **Pavol Odaloš** (Banská Bystrica) představil svou koncepci modelování tzv. ideoným (tj. jmen uměleckých, vědeckých a jiných děl) (s. 77–101). **José Javier Rodríguez Toro** (Sevilla) analyzoval zdvojená rodná jména zapsaná v sevillských matrikách ze 16. století, zjišťoval, zda měli tendenci je volit především příslušníci vyšších vrstev, a také, jaký vliv měla na volbu jmen katolická církev (s. 103–132). **Srdan Škunca** (Viškov) předložil hypotézu o původu toponyma *Žman*, které znělo podle historických dokladů původně *Mežan* (či spíše *Mžan*), odvozuje ho proto z praslovanského **mbža* s významy ‚vlhkost; rosa; déšť; mlha‘ (s. 133–148). **Suzana Todorović** (Koper) sesbírala přezdívky rodin u slovinských obyvatel ve vesnici Bertoki u Koperu, kde se mluví istrijským dialektem italského a slovinského původu (s. 149–166). **Domagoj Vidović** (Záhřeb) analyzoval 935 toponym z oblastí Trebinjska Šuma a Povr, která sesbíral etnograf O. Đurić-Kozić již v roce 1903 (s. 167–217). **Wojciech Włoskiewicz** (Krakov) se zamýšlel nad jmény polských univerzit, ústavů Polské akademie věd a dalších výzkumných institucí i programů (s. 219–237). – ŽD

23. Klasifikace starobyých lužickosrbských vlastních jmen

Walter Wenzel, Die Klassifizierung altsorbischer Orts-, Personen- und Stammesnamen. Mit einer Karte. Lětopis, 67, 2020, 1, s. 101–111

Úkolem onomastiky, jako všech vědních disciplín, je klasifikovat množství zkoumaných objektů a systematizovat je. Autor v článku předkládá možnosti klasifikace starosrbských místních a osobních jmen a názvů starých slovanských kmenů. Nejpodrobněji se věnuje třídění místních jmen. Ta se primárně klasifikují podle jejich základu/báze (místní jména z osobních jmen, ze zeměpisných jmen, z apelativ, jiných slovních druhů a jména nejasná) a podle formálního utváření se pak rozčleňují do 7 podtříd a 21 typů. Třídění se znázorňuje pomocí přehledného schématu a jednotlivé typy MJ se podrobně analyzují v textu. Například MJ z OJ se dále člení na jména plurálová a singulárová (= podtřídy) a jména plurálová se třídí na typy: OJ + 0; OJ + *-ici*, OJ + *-ovici* a OJ + *-jane*.

Tříděním osobních jmen se v článku rozumí klasifikace příjmí, která se objevila se vznikem dvoujmennosti ve 13. a 14. století. Jejich členění již bylo podle W. Wenzla předmětem různých prací. Za základní považuje třídění na „genetické“ rovině na formy z proprií a apelativ. V rámci příjmí z proprií existují skupiny vzniklé ze starých slovanských a křesťanských rodných jmen, jména z apelativ se klasifikují podle jejich jazykového původu na slovanská a německá. Dále lze příjmí členit na morfemické rovině do různých typů (popř. i subtypů) a u deapelativ se využívá třídění podle jejich původní sémantiky.

Při klasifikaci jmen starosrbských kmenů vychází W. Wenzel z principů třídění místních jmen. Základní je členění na jména z osobních jmen a jména jiná (ne z osobních jmen). Přitom deantroponymická jména kmenů se dají dále obdobně jako MJ třídít na různé typy, popř. podtypy, jako jsou např. jména kmenů z OJ převedeného do plurálu bez sufixu (**Chocimi* < OJ *Chocim*), jména kmenů z OJ + *-jane* (**Milčane*) atd. – JM

III. ČESKÁ ONOMASTIKA

24. Výzkum libereckých živých jmen v letech 2019–2021

Dva roky. Dvě fáze. Dvě aplikace. Dva řešitelé. 1 242 zapojených respondentů. 1 834 pojmenovaných objektů. 2 987 sebraných jmen. 530 738 přidaných znalostí. To jsou ve zkratce nejdůležitější kvantitativně vyjádřené charakteristiky projektu *Živá jména*. Projekt byl spuštěn na podzim roku 2019 a jeho cílem je evidovat a vizualizovat nestandardizovaná toponyma na území města Liberce. Stojí za ním Daniel Vrbík a Václav Lábus z Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci. Základem projektu je webová mapová aplikace, do níž zájemci z řad veřejnosti zakreslují toponyma, která znají či používají. Tato aplikace je dosud otevřená a k 30. 6. 2021 obsahovala 2 987 forem pro 1 834 topo-

nymických objektů. Od října 2020 do února 2021 probíhala druhá fáze projektu, jejímž úkolem bylo zjistit míru znalosti sebraných jmen. Za tím účelem byla vytvořena další specializovaná aplikace, jejímž prostřednictvím se respondenti vyjadřovali k 2 646 jménům evidovaným v databázi k 1. 10. 2020. Aktivně se do této části zapojilo 927 respondentů, kteří celkem přidali 530 tisíc individuálních výroků (v průměru téměř 200 odpovědí na jedno jméno). Tato fáze projektu umožnila stanovit tzv. toponymické centrum, tedy taková označení, která se užívají nejčastěji a slouží k běžné každodenní orientaci obyvatel města.

Interaktivní mapa libereckých živých jmen, do níž byly na jaře 2021 přidány i údaje o míře jejich znalosti, je k dispozici na webových stránkách projektu <https://mapy.fp.tul.cz/zivajmena/>. Podrobný popis metodiky a technického řešení výzkumu autoři na jaře 2021 prezentovali v článku *Crowdsourcing of Popular Toponyms: How to Collect and Preserve Toponyms in Spoken Use* (<https://www.mdpi.com/2220-9964/10/5/303>).

V navazujícím výzkumu, který byl zahájen na podzim 2021, zjišťují autoři – opět za pomoci dobrovolníků – prostorovou fixaci lidových jmen, jinými slovy, jaký fyzický prostor vybraná toponyma reprezentují. – VL

25. Ivana Kolářová – Hana Svobodová (eds.): *Variantnost v onymii a dialektech*. Brno: Masarykova univerzita 2020, 156 s., ISBN 978-80-210-9820-6

Ve dnech 18. a 19. 1. 2019 se v Brně uskutečnila konference při příležitosti jubilea prof. Rudolfa Šrámka. Z této akce pak byl vydán sborník příspěvků s názvem *Variantnost v onymii a dialektech*. Úvodní příspěvky od **Jany Marie Tuškové** (Brno) a **Ivany Kolářové** (Brno) (s. 7–11) a od **Pavla Odaloše** (Banská Bystrica) (s. 13–30) se věnují přínosu Rudolfa Šrámka onomastice i dialektologii. Následuje 9 českých a slovenských studií. **Jaromír Krško** (Banská Bystrica) se zaměřil na nominační procesy a na faktory ovlivňující tvorbu názvů vinných sklípků v obci Sebechleby na jihu středního Slovenska (s. 31–47). **Iveta Valentová** (Bratislava) se zamýšlela nad problematikou standardizace pomístních jmen, nad jejich variantami a nářečnými a komunikačními podobami, které se standardizací mnohdy stírají (s. 48–66). **Andrej Závodný** (Trnava) zkoumal nářeční pomístní jména v záhorském regionu, považuje je za starší a v komunikaci stále užívané podoby na rozdíl od standardizovaných názvů (s. 67–78). **Marie Janečková** (České Budějovice) analyzovala německá příjmení v jihozápadočeském příhraničí, všimla si zvl. vlivu kontaktů česko-bavorsko-rakouských na jejich podobu i způsob zápisu (s. 79–90). **Bohumila Junková** (České Budějovice) vycházela z diskusních příspěvků na www.novinky.cz a všimla si toho, jak tu fungují vlastní jména a jejich mnohdy expresivní obměny (s. 91–100). **Marek Lollok** (Brno) poukázal na problémy při výzkumu vlastních jmen v dramatických textech, neboť mají své strukturní i funkční zvláštnosti (s. 101–112). **Mária Beláková** (Trnava) představila hydronomastický výzkum severní části povodí Malého Dunaja, upozornila zvl. na rozdíly mezi regionálními a standardizovanými variantami (s. 113–125). **Martin**

Pukanec (Nitra) konfrontoval text Kyjevských listů s archaickým nářečím na východním Slovensku, v němž se podle něj vyskytují téměř všechny prvky Kyjevských listů (s. 127–138). **Ivana Kolářová** (Brno) analyzovala užívání adjektivních jmen ulic v souvislých textech, zaměřila se na to, zda mívají častěji podobu shodného přívlastku (v *ulici Nerudově*), nebo nominativu jmenovacího (v *ulici Nerudova*) (s. 139–154). – ŽD

IV. RŮZNÉ

26. Krok, Kazi, Teta, Libuše...

Bájná jména *Krok*, *Kazi*, *Teta* a *Libuše*, stejně jako jména osmi generací Přemyslových potomků *Přemysl*, *Nezamysl*, *Mnata*, *Vojen*, *Vnislav*, *Křesomysl*, *Neklan* a *Hostivít* byla rekonstruována z fragmentu staroslověnského (zřejmě vícekrát opisovaného) textu kronikářem Kosmou (asi 1045–1125). Výchozí záznam zněl: *Crocco kazi thetka lubossa premizl nezamysl mnata voyn unizla(v)crezomysl neclan(am?) gostivit*. Historik Vladimír Karbusický se pokusil interpretovat uvedený text nikoli jako řadu jmen, ale jako větu, např. takto: *Krok kazi, Teute, lubo si přemyšlaj, nezamýšlame na tě vojny ni zla, křesu my se neklaname, hosti vítáme*. (Zastav svůj krok, Theute, a raději přemýšlej: nezamýšlíme ani vojny, ani zla, kříží my se neklaníme, hosty vítáme.) Mělo jít o „varování Němcům před válkou a nabídku míru ... po vítězství Čechů nad Franky (Theutony) v roce 849, jak ho popisují Fuldské letopisy“. Většina historiků však tuto hypotézu nepřijímá. (Dana Emingerová: Tajemný Vyšehrad. *National Geographic*, srpen 2020, s. 46). – JM

27. Varianty koronaviru SARS-CoV-2 poneseu názvy řeckých písmen

Varianty koronaviru poneseu podle rozhodnutí WHO (Světové zdravotnické organizace) názvy řeckých písmen namísto označení podle země, kde byly poprvé odhaleny. Tyto země totiž spojení s mutacemi mohou vnímat jako stigmatizující. Pojmenování podle lokality výskytu bylo běžné v minulosti a např. virus Ebola byl pojmenován podle řeky v Demokratické republice Kongo, kde byl jeho výskyt poprvé zaznamenán. Další kmeny tohoto viru pak ve svém názvu mají další geografická označení (země nebo města, např. Ebola Zair nebo Ebola-Reston). V některých případech však toto pojmenování nebylo přesné, protože skutečný původ onemocnění není znám (jako tomu je u „španělské chřipky“). O způsobu nového systému pojmenování se jednalo a vzhledem k tomu, že by názvy měly zohledňovat i pořadí výskytu těchto mutací, se odborníci rozhodli právě pro využití písmen řecké abecedy. Údajně se zvažovaly i jiné možnosti jako například jména řeckých bohů. Nový způsob pojmenování se týká tzv. znepokojivých variant (tj. takových, které vykazují zvýšenou přenosnost a virulenci a zároveň je u nich snížena účinnost opatření). „Britská“ varianta tak bude označována jako *Alfa*, „jihoafrická“

jako *Beta*, „brazilská“ jako *Gamma* a „indická“ jako *Delta*. Tyto názvy jsou určeny pro komunikaci s veřejností a WHO už vyzvala k jejich používání. V odborných vědeckých kruzích se však i nadále bude používat systém označení Pango založený na písmenech, tečkách a číslech (např. *B.1.617.2* pro variantu *Delta*). (Zdroje: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ebola>; <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3320472-who-uz-nechce-nazyvat-varianty-covidu-podle-zemi-predstavila-nove-nazvoslovi>, cit. 2021-06-21). – SW

Žaneta D v o ř á k o v á (Praha)

XIX. CELOUKRAJINSKÁ ONOMASTICKÁ KONFERENCE S MEZINÁRODNÍ ÚČASTÍ (8.–9. 4. 2021)

Ve dnech 8.–9. dubna 2021 se na Užhorodské národní univerzitě konala XIX. celoukrajinská onomastická konference s mezinárodní účastí. S ohledem na epidemickou situaci se nakonec akce musela přesunout do on-line prostředí a proběhla prostřednictvím platformy Google Meet. Konference byla věnována 100. výročí narození Kyryla Halase. O jeho přínosu onomastice hovořila v úvodním plenárním příspěvku **Anna M. Halas** (Užhorod), o formování jeho pohledu na jazyk referovala **Julija Jusyp-Jakymovyč** (Užhorod) a byl mu též věnován odpolední „kulatý stůl“ během prvního dne.

Zájem o konferenci byl velký, většina účastníků pocházela z Ukrajiny, ale mezi přihlášenými byli i lingvisté z České republiky, Slovenska, Maďarska, Polska, Rumunska, Bulharska, Chorvatska, Běloruska a Ruska. Oficiálními jazyky byly všechny jazyky slovanské, angličtina a němčina. Účastníci byli rozděleni do sedmi tematických sekcí. Součástí konference byla i možnost představit nové publikace. Prezentované studie byly otištěny v časopise *Vědecký věstník Užhorodské univerzity, Série: Filologie (Науковий вісник Ужгородського університету, Серія Філологія)*, který je k dispozici na webu <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua>.

Jedna se sekcí byla věnována historii onomastiky. Vedle již výše uvedených příspěvků o K. Halasovi nalezneme ve sborníku přehled **Halyny Šumytské** (Užhorod) o onomastické škole, která se vyvíjela na Užhorodské univerzitě (s. 25–31). **Halyna Vovčenko** (Užhorod) se zaměřila na osobnost ukrajinského onomastika L. Beleje působícího na univerzitě v Užhorodu (s. 142–149). **Jelyzaveta a Adalbert Baranovi** (Berehovo) představili předválečná studia slavistiky v Budapešti (s. 65–73). **Natalija Torčynska** (Chmelnyckyj) shrnula dosavadní výzkum hydronymie v Polsku (s. 434–440).